

DISTANȚA SOCIALĂ FAȚĂ DE PERSOANELE LGBT: STUDIU EXPLORATORIU ÎN RÂNDUL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

GABRIEL BULBOACĂ*

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

VIOREL ROBU

Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Abstract

This paper summarizes the results of an exploratory study that focuses on social distance toward LGBT people compared to other minority groups. One hundred and twenty university students from Romania and 80 university students from the Republic of Moldova completed a tool inspired by the *Social Distance Scale* (E. S. Bogardus), respectively a scale (14 items) for measuring stereotypes and prejudices about people with homosexual orientation. Compared to participants from Romania, those from the Republic of Moldova showed a significantly greater social distance toward homosexual, bisexual or transsexual people. For both Romania and the Republic of Moldova, the participants showed a greater social distance toward people with homosexual orientation than toward people with another racial or ethnic origin. In contrast, in both countries, the social distance toward people with homosexual orientation was smaller than the social distance from drug users and alcoholics. For Romania, contact or friendship with a lesbian/gay person and the orientation toward liberal ideology had significant effects on the social distance toward LGBT people. Also, there were some differences between the participants from the two countries in terms of the frequency of stereotypes and prejudices about people with homosexual orientation.

Cuvinte-cheie: persoane LGBT, distanță socială, studenți, România, Republica Moldova.

Keywords: LGBT people, social distance, university students, Romania, Republic of Moldova.

1. INTRODUCERE

În jargonul social, cultural și științific internațional, binecunoscutul acronim LGBT este utilizat pentru abrevierea expresiei în limba engleză „Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender people”. Este vorba despre persoane care au o altă orientare sexuală decât cea predominantă (heterosexuală) și/sau o altă identitate de gen decât sexul biologic stabilit la naștere. Termenul umbrelă LGBT este utilizat și pentru denumirea comunității persoanelor lesbiene, *gay*, bisexuale sau transgen. Prezentul articol oferă o incursiune empirică în problematica distanței sociale față

* Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Str. Vlaicu Pircălab, Nr. 52, Chișinău, Republica Moldova, 2012; E-mail: gabriel.bulboaca.ro@gmail.com.

de persoanele LGBT, respectiv a stereotipurilor și prejudecăților referitoare la persoanele cu orientare homosexuală în rândul studenților din România și Republica Moldova. Pentru o mai bună înțelegere a subiectului abordat, considerăm că sunt necesare câteva clarificări conceptuale și terminologice.

În sens generic, conceptul referitor la *identitatea de gen* se referă la sentimentul unei persoane care se percepe pe ea însăși (și, eventual, se poate exprima) ca fiind femeie, bărbat, ambele, o persoană transgen sau niciuna dintre aceste variații (APA, 2006). Persoanele a căror identitate de gen coincide cu sexul biologic atribuit la naștere se numesc *cisgen*. Atunci când identitatea de gen și sexul atribuit la naștere nu sunt congruente, o persoană se poate identifica pe ea însăși ca fiind transgen sau ca făcând parte dintr-o altă categorie referitoare la identitatea de gen (de exemplu, persoane nonbinare sau persoane a căror identitate de gen este fluidă) (Gainor, 2000). Un alt concept-cheie, și anume *exprimarea genului*, se referă la modul în care o persoană își comunică propriul gen într-un anumit context cultural prin aparența fizică, îmbrăcăminte, exprimarea verbală și nonverbală, manierele sociale, comportamentele, interesele sau activitățile sale (APA, 2012). Exprimarea genului poate fi sau nu în concordanță cu identitatea și rolurile de gen prescrise social (APA, 2012; Kirkup, 2018).

Astăzi, se recunoaște că identitatea de gen poate fi relaționată cu rolurile de gen și exprimarea genului, dar nu se reduce numai la aceste două dimensiuni. De exemplu, o femeie care își asumă roluri de gen rezervate tradițional bărbaților nu este neapărat o persoană transgen, atâta vreme cât aceasta se autoidentifică ca fiind femeie. Deoarece identitatea de gen reprezintă o structură psihică (internă), această dimensiune a personalității și funcționării unui individ nu este neapărat vizibilă pentru alții.

Orientarea sexuală se referă la sexul indivizilor de care o persoană se simte atrasă din punct de vedere sexual sau romantic (APA, 2012). Categoriile tipice ale orientării sexuale includ atracția față de indivizii de sex opus (persoanele heterosexuale), de același sex (femeile lesbiene și bărbații *gay*) sau de ambele sexe (persoanele bisexuale). Deși aceste categorii operaționale de bază continuă să fie utilizate pe scară largă, cercetările au sugerat că nu întotdeauna orientarea sexuală poate fi încadrată în acestea, ci se exprimă printr-un continuum. De exemplu, o persoană predominant heterosexuală poate avea ocazional și experiențe sexuale sau romantice cu o altă persoană de același sex. De asemenea, o persoană poate fi asexuală (nu se simte atrasă nici de femei, nici de bărbați) sau pansexuală (se simte atrasă sexual sau emoțional de orice persoană, indiferent de sexul biologic și/sau identitatea de gen a acesteia).

Distanța socială este un concept clasic în domeniul psihosociologiei. În sens foarte general, aceasta desemnează gradul înțelegerii și al afecțiunii pe care persoanele le simt unele față de altele (Bogardus, 1925). Este vorba despre măsura în care indivizii umani experimentează un sentiment de familiaritate (apropiere și intimitate)

sau nefamiliaritate (distanțare și diferențiere) între ei și membrii unor grupuri sociale, etnice, ocupaționale sau religioase diferite de ale lor (Hodgetts și Stolte, 2014). Într-o accepțiune mai tehnică, distanța socială se referă la un interval cu o mărime variabilă care separă într-un anumit spațiu social pozițiile a două sau mai multe persoane care aparțin unor clase sociale, confesiuni religioase, caste profesionale, etnii, culturi sau rase diferite (Besnard, 1996). Cu alte cuvinte, distanța socială exprimă măsura în care indivizii umani în general și, în special, cei care aparțin unor grupuri diferite acceptă sau resping posibilitatea interacțiunilor sociale. Având în vedere semnificațiile pe care le-am enumerat, putem conceptualiza *distanța socială față de persoanele LGBT* prin gradul în care persoanele heterosexuale acceptă sau resping posibilitatea interacțiunilor sociale cu (și a apropierei față de) persoanele lesbiene, *gay*, bisexuale sau transgen. Considerăm că un nivel ridicat al distanței sociale este indicator al atitudinilor negative pe care persoanele heterosexuale le pot manifesta față de grupul minoritar reprezentat de persoanele LGBT. Într-un studiu prin care au investigat relațiile dintre contactul ocazional (de exemplu, faptul de a cunoaște o astfel de persoană), distanța socială (contactul social dorit) și atitudinile față de persoanele lesbiene, *gay* sau transgen în rândul a 1217 studenți din Italia, Spania și SUA, M. G. F. Worthen, A. Tanzilli, C. Caristo și V. Lingiard (2019) au identificat relații consistente între indicatorii distanței sociale și diferențele interculturale în ceea ce privește atitudinile față de persoanele lesbiene, *gay* sau transgen.

În științele sociale, *stereotipurile* se referă la credințele generalizate pe care membrii unui grup majoritar le împărtășesc despre caracteristicile psihosociale și/sau comportamentale ale unor grupuri sociale diferențiate după anumite criterii (sex, vârstă, religie, *background* etnic/rasial, orientare sexuală, stare a sănătății, stil de viață etc.). Astfel de credințe sunt mai mult sau mai puțin cristalizate și fixate în imagini-șablon schematizate, preconcepute. Stereotipurile nu se bazează pe observarea directă și interacțiunea sistematică cu grupurile sociale vizate, ci pe moduri de gândire apriorice, rutinizate, arbitrare și durabile în timp (Gheorghe, 1993). De-a lungul istoriei moderne, persoanele cu orientări nonheterosexuale au fost stigmatizate, demonizate sau portretizate prin apelul la stereotipuri nerealiste care au inclus etichete, precum persoane anormale, bolnavi mintal, persoane incapabile din punct de vedere intelectual și social sau indivizi care contribuie la degradarea societății (Renzetti și Edleson, 2008).

În sens larg, *prejudicata* se referă la o judecată care nu are o bază rațională și, de cele mai multe ori, este eronată. Atunci când vizează o persoană sau un grup de persoane, prejudecățile sunt opinii (în general negative), mai mult sau mai puțin explicite, pe care un individ și le formează la un moment dat, fără să le verifice critic (Filipescu, 1993). Asemenea stereotipurilor, de care trebuie diferențiate, prejudecățile sunt însoțite de emoții și sentimente pregnant negative (de exemplu,

anxietate, dispreț, ură etc.), pe care o persoană le poate activa în relație cu fenomenul social vizat sau cu indivizii dintr-un anumit grup-țintă. Prejudecățile contribuie la activarea cognitivă a stereotipurilor de care sunt strâns legate. Pentru G.M. Herek (2000), prejudecățile bazate pe orientarea sexuală se referă la un set de opinii, credințe și judecăți negative, adesea stereotipizate, pe care persoanele heterosexuale le au cu privire la comportamentul homosexual/bisexual, persoanele cu orientare homosexuală/bisexuală, respectiv comunitățile de femei lesbiene, bărbați *gay* și persoane bisexuale.

Reducerea distanței sociale dintre persoanele heterosexuale și cele care fac parte din comunitatea LGBT ar putea conduce la diminuarea stereotipurilor și a prejudecăților bazate pe orientarea sexuală, precum și la o mai mare deschidere din partea persoanelor heterosexuale spre a înțelege stilul de viață și valoarea socială a persoanelor care au alte orientări sexuale decât cea predominantă și/sau o altă identitate de gen decât sexul stabilit la naștere. G.R. Staats (1978) a examinat impactul pe care conținutul și uniformitatea stereotipului față de persoanele cu orientare homosexuală îl au asupra distanței sociale față de acest grup social. Peste 530 de studenți au completat o listă bazată pe adjective, respectiv *Scala Distanței Sociale* (E.S. Bogardus). Grupul trăsăturilor negative (stereotipizate) care s-au asociat cu un nivel ridicat al distanței sociale față de persoanele cu orientare homosexuală a inclus: fricos, viclean, suspicios, cu o gândire insidioasă, prost, impulsiv, ignorant. La polul opus, apropierea socială de persoanele cu orientare homosexuală s-a asociat cu un grup mai uniform de trăsături pozitive, și anume: sensibil, individualist, inteligent, onest, cu o imaginație bogată, îngrijit, rezervat în relațiile sociale, vigilent, amabil, credincios, politicos și manierat, sofisticat și artistic.

2. PREZENTUL STUDIU

2.1. SCOP

Anchetele de opinie publică europene și naționale, precum și numeroase cercetări au măsurat atitudinile pe care populația generală le are față de persoanele LGBT. Investigațiile desfășurate la nivel european au inclus Eurobarometrul, Studiul Valorilor Europene, precum și Ancheta Socială Europeană (cf. Council of Europe, 2011). Aceste investigații s-au focalizat pe întrebări referitoare la libertatea persoanelor lesbiene și *gay* de a-și trăi propriile vieți așa cum doresc, acceptarea unei persoane cu orientare homosexuală ca vecin sau la posibilitatea ca o persoană lesbiană/*gay* să dețină cea mai înaltă funcție politică în țara de apartenență.

În România, Barometrul Opiniei Publice a evidențiat faptul că 86% dintre concetățenii chestionați nu-și doreau ca vecin o femeie lesbiană sau un bărbat *gay* (cf. Bulboacă, Briceag și Robu, 2021). Acest indicator al distanței sociale față de persoanele cu alte orientări sexuale decât cea predominantă a ocupat o poziție

frunză alături de valorile pentru alcoolici, persoanele care ispășiseră pedepse privative de libertate, persoanele care sufereau de HIV/SIDA și rezidenții de etnie rromă. Pentru perioada 2005–2007, valorile indicatorului la care ne-am referit au fost 66%, 61%, respectiv 60% (cf. Bulboacă, Briceag și Robu, 2021). Constatările mai multor sondaje de opinie publică efectuate în perioada 2000–2018 pe eșantioane reprezentative pentru populația de tineri și adulți evidențiază faptul că românii încă se situează deasupra mediei țărilor din Uniunea Europeană în ceea ce privește intoleranța față de persoanele cu orientare homosexuală (cf. Bulboacă, 2021). Studiile realizate în țara noastră evidențiază că vârsta, rezidența și nivelul educației, religiozitatea, reprezentările pe care respondenții le au despre rolurile tradiționale ale bărbaților și femeilor, credințele despre instituția căsătoriei și valoarea familiei etc. se numără printre factorii care diferențiază percepțiile, reprezentările și atitudinile despre homosexualitate.

O. Voicu, J. Cash și V. Cojocariu (2016) au publicat un amplu raport de cercetare care prezintă analiza datelor unui studiu efectuat pe un eșantion stratificat și multistadial care a inclus 2090 de cetățeni din Republica Moldova, cu vârste peste 15 ani. În cadrul acestuia, au fost investigate percepțiile populației generale prin sondaj de opinie și discuții de grup, precum și cele ale liderilor de opinie din mai multe comunități prin interviuri individuale aprofundate. Studiul și-a propus să analizeze din perspectivă socială relația dintre Biserică și Stat în Republica Moldova. Unul dintre indicatorii urmăriți a fost nivelul intoleranței față de diverse grupuri sociale. Respondenții au fost rugați să menționeze persoanele dintr-o listă de grupuri, pe care nu le-ar accepta și să le ierarhizeze în funcție de distanța socială: să locuiască în Republica Moldova, să locuiască în aceeași localitate, să fie vecin, să fie prieten sau să facă parte din familie. Alături de alcoolici, consumatorii de droguri și persoanele care suferă de HIV/SIDA, persoanele cu orientare homosexuală s-au evidențiat printre grupurile sociale cel mai puțin tolerate. Astfel, 84 % din totalul respondenților nu ar fi acceptat ca o persoană cu orientare homosexuală să locuiască în Republica Moldova, 89% nu ar fi acceptat ca aceasta să locuiască în aceeași localitate, 94% ar fi respins posibilitatea de a avea ca vecin o astfel de persoană, 95% nu ar fi acceptat să aibă un prieten și 97% ar fi respins posibilitatea de a avea o rudă cu orientare homosexuală.

Studiu exploratoriu pe care l-am realizat în populația de studenți din România și Republica Moldova și-a focalizat atenția pe două dimensiuni: a) măsurarea distanței sociale față de persoanele LGBT prin comparație cu alte grupuri minoritare (de exemplu, alcoolici, consumatori de droguri, persoane de altă etnie/naționalitate sau persoane diagnosticate cu o boală psihică); b) măsurarea prejudecăților și a stereotipurilor despre persoanele cu orientare homosexuală.

Studenții formează o categorie omogenă a populației generale, care se caracterizează prin vârste mai tinere, niveluri mai ridicate ale educației, o abilitate mai bună de informare și de înțelegere a chestiunilor socio-culturale, economice și

politice complexe, precum și prin deschiderea spre o varietate de experiențe culturale și interpersonale. În general, studiile confirmă faptul că vârsta mai tânără și nivelul mai ridicat al educației reprezintă doi predictorii destul de consistenți ai toleranței față de femeile lesbiene și bărbații *gay* (Herek, 2002; Herek și Capitano, 1996; Herek și Glunt, 1993; Kelley, 2001). În România și Republica Moldova lipsesc investigațiile cu privire la distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT și alți indicatori ai atitudinii față de acest grup social și cultural. Din acest motiv, considerăm că studiul pe care l-am realizat poate contribui la nuanțarea hărții percepțiilor, reprezentărilor și a atitudinilor pe care românii și moldovenii le au față de persoanele LGBT.

2.2. PARTICIPANȚI ȘI PROCEDURĂ

Datele care vor fi prezentate și analizate în acest articol provin din prelucrarea răspunsurilor pe care 120 de studenți și masteranzi români, respectiv 80 de studenți și masteranzi din Republica Moldova le-au elaborat pentru itemii unui protocol standardizat. Acesta a fost administrat în contextul unui studiu mult mai amplu care se află în derulare și urmărește dimensiunile psiho-socio-culturale ale homosexualității din perspectiva contemporană românească. Participanții la prezentul substudiu au fost recrutați prin strategia eșantionării de conveniență din două centre universitare, și anume Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (România) și Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (Republica Moldova).

Eșantionul din România a inclus 34 de participanți de sex masculin și 86 de sex feminin. În momentul colectării datelor, participanții aveau vârste cuprinse între 18 și 48 ani ($M = 23.54$; mediana = 20; $AS = 7.85$). Aceștia absolviseră: liceu cu examen de Bacalaureat – 102, școală postliceală – 7, studii universitare de licență – 7 sau alte programe de masterat – 4. Participanții erau înscriși la programe de studii universitare de licență/masterat din domeniile: inginerie – 63, litere – 48, științe ale educației (programul de studii PIPP) – 9. Au predominat participanții care practicau cultul religios creștin-ortodox ($n = 84$). Restul s-au distribuit în funcție de cultul religios după cum urmează: catolic – 10, romano-catolic – 6, penticostal – 3, adventist – 2, baptist – 2, fără cult religios – 11, cult religios neprecizat – 2. 18 s-au declarat ca nefiind persoane religioase, 42 – persoane destul de religioase și 60 – persoane religioase sau foarte religioase. 46 dintre respondenți s-au evaluat ca fiind persoane foarte conservatoare, conservatoare sau oarecum conservatoare. Restul s-au evaluat ca fiind persoane oarecum liberale, liberale sau foarte liberale.

Eșantionul din Republica Moldova a inclus 8 participanți de sex masculin și 72 de de sex feminin, cu vârste cuprinse între 18 și 47 ani ($M = 21.72$; mediana = 20; $AS = 4.48$). Distribuția participanților în funcție de ultimele studii pe care le absolviseră s-a prezentat după cum urmează: liceul cu Bacalaureat – 50, școală postliceală – 23, studii universitare de licență – 6, alte programe de masterat – 1. Participanții erau înscriși la programe de studii universitare de licență/masterat din

următoarele domenii: științe ale educației (programul PIPP) – 45, litere – 14, arte – 11, psihologie – 3 (7 dintre respondenți nu au precizat programul de studii). Au predominat respondenții creștini-ortodocși ($n = 78$). Un respondent era baptist și un altul nu era afiliat la niciun cult religios. 5 dintre participanții din Republica Moldova s-au declarat ca nefiind persoane religioase, 17 – persoane destul de religioase și 58 – persoane religioase sau foarte religioase. 38 dintre participanți s-au evaluat ca fiind persoane predispuse spre conservatorism, iar restul s-au declarat ca fiind persoane predispuse spre liberalism.

Eșantioanele din cele două țări nu au diferit în ceea ce privește vârsta participanților ($t = 1.87$; $p = 0.062$) și orientarea pe axa conservatorism-liberalism ($\chi^2 = 1.65$; $p = 0.198$). În schimb, s-au evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic în ceea ce privește sexul participanților ($\chi^2 = 9.72$; $p < 0.01$), ultimele studii pe care le absolviseră ($\chi^2 = 21.04$; $p < 0.001$), cultul religios ($\chi^2 = 28.7$; $p < 0.001$) și autoevaluarea religiozității ($\chi^2 = 10.57$; $p < 0.01$).

51 dintre participanții din România (adică 42.5% din total), respectiv 12 dintre cei din Republica Moldova (adică doar 15% din total) intraseră ocazional în contact cu o persoană care le declarase că este lesbiană/gay. Mai mult, 21 dintre participanții din România (17.5% din total) și doar 2 dintre cei din Republica Moldova (2.5% din total) erau angajați într-o relație de prietenie/amiciție cu o persoană despre care știau că avea orientare homosexuală. Eșantioanele de participanți români și moldoveni s-au diferențiat semnificativ atât în ceea ce privește contactul cu o persoană lesbiană/gay ($\chi^2 = 16.82$; $p < 0.001$), cât și în ceea ce privește frecvența relației de prietenie/amiciție ($\chi^2 = 10.61$; $p < 0.01$).

Datele au fost colectate din centrele universitare în perioada februarie 2018–octombrie 2019. Răspunsurile pe care participanții la studiu le-au elaborat pentru itemii incluși în protocolul standardizat au fost anonime pentru a se controla efectul dezirabilității sociale.

2.3. INSTRUMENTE ADMINISTRATE PENTRU COLECTAREA DATELOR

Protocolul standardizat care a fost administrat studenților și masteranzilor din cele două țări a inclus 40 de itemi (cu răspunsuri închise sau deschise) prin care s-a urmărit: a) caracteristici socio-demografice (sexul, vârsta, ultimele studii pe care respondenții le absolviseră și programul de studii universitare de licență/masterat pe care îl urmau); b) cultul religios, respectiv autoevaluarea religiozității (pe o scală cu patru ancore verbale distribuite gradual de la *persoană deloc religioasă* până la *persoană foarte religioasă*); c) autoevaluarea pe axa conservatorism-liberalism prin raportarea respondentului la propriile ideologii și la stilul de viață în general; participanții au avut la dispoziție o scală cu șase ancore verbale care au fost distribuite gradual de la *persoană foarte conservatoare* până la *persoană foarte liberală*; d) contactul ocazional, respectiv relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay; e) reprezentarea socială a homosexualității – consemn standard (4 itemi); f) zona mută a reprezentării sociale a homosexualității – metoda

substituției (2 itemi); g) distanța socială față de persoanele care fac parte din diverse grupuri minoritare (11 itemi), și anume persoane cu o altă origine rasială, persoane de altă etnie/naționalitate, sectanți, persoane cu antecedente penale, persoane cu orientare homosexuală, consumatori de droguri, persoane care suferă de o boală psihică, persoane cu orientare bisexuală, persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă, alcoolici, respectiv persoane transsexuale; h) prejudecățile și stereotipurile despre persoanele cu orientare homosexuală (14 itemi).

Pentru evaluarea distanței sociale față de membrii comunității LGBT a fost creat un instrument care valorifică două dintre contribuțiile notabile din domeniul măsurării atitudinilor sociale. Este vorba despre *Social Distance Scale* (SDS; Bogardus, 1925, 1933, 1947), respectiv scala ierarhică sau cumulativă (Guttman, 1944, 1950). Ca instrument pentru măsurare și evaluare, scala este larg utilizată în diferite ramuri aplicate ale psihologiei și sociologiei, mai ales atunci când se urmărește cuantificarea diferențelor individuale și ierarhizarea respondenților după gradul în care posedă o anumită trăsătură psiho-comportamentală sau după nivelul performanței pe care o obțin într-un anumit tip de sarcină. Instrumentul SDS măsoară gradul apropierii unei persoane față de membrii altor grupuri rasiale, etnice, religioase, sociale sau culturale (Bogardus, 1933). SDS este reperul cel mai vechi și mai frecvent utilizat în domeniul măsurării atitudinilor față de membrii altor grupuri etnice/rasiale. Instrumentul prezintă cel puțin două avantaje, și anume: a) poate fi adaptat într-un mod flexibil pentru o varietate de domenii psihosociale măsurabile; b) este economic în ceea ce privește timpul necesar administrării și gestionării răspunsurilor din punct de vedere cantitativ și calitativ.

Principiul general pentru construirea unei scale de tip Bogardus are în vedere utilizarea unui set variabil de itemi care sunt distribuiți gradual (ierarhic) pe un continuum ce evoluează de la 0 – excluderea unei persoane de altă rasă/etnie/religie/condiție psihosocială din țara de origine a respondentului până la 6 – acceptarea posibilității înrudirii prin căsătorie. Expulzarea din țara de origine a respondentului descrie cea mai nefavorabilă atitudine față de membrii unui grup minoritar (și corespunde celei mai mari distanțe sociale), în timp ce acceptarea înrudirii prin căsătorie descrie cea mai favorabilă atitudine (distanță socială scăzută sau chiar absentă). Între cele două extreme, există cinci posibilități ale contactului social cu membrii altor grupuri minoritare, și anume: 1 – acceptarea doar ca vizitatori; 2 – posibilitatea ca unei persoane dintr-un grup minoritar să i se acorde cetățenia țării de origine a respondentului; 3 – posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să lucreze în același domeniu ocupațional/aceeași instituție cu cele ale respondentului; 4 – posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să fie vecin de stradă/scară de bloc; 5 – posibilitatea stabilirii unei relații de prietenie, confidență sau apartenență la același club cu o persoană dintr-un grup minoritar. Itemii instrumentului SDS au fost proiectați pentru a operaționaliza dimensiuni psihosociale, precum indiferența, ostilitatea, căldura sau acceptarea intimității în

relațiile dintre o persoană cu un anumit *background* rasial/etnic/religios/cultural și membrii altor grupuri minoritare (Bogardus, 1947).

În România, scala propusă de Bogardus a fost adaptată și publicată pentru prima dată de către S. Chelcea (1994, 2001). Acest autor a utilizat-o într-un amplu studiu prin care a urmărit atitudinile etnice în rândul românilor. De asemenea, V. Robu (2011) a utilizat o versiune adaptată pentru un studiu care și-a focalizat atenția pe distanța socială pe care studenții români o manifestă față de persoanele cu alte *background*-uri rasiale decât cel caucazian. În prezentul studiu, versiunea originală a scalei lui Bogardus a fost modificată și adaptată pentru a se asigura validitatea aparentă, ținându-se cont de: a) varietatea grupurilor minoritare luate în considerare, din rândul cărora au făcut parte și persoanele din comunitatea LGBT; b) populația asupra căreia ne-am focalizat atenția, și anume studenți și masteranzi. Astfel, itemii referitori la posibilitatea excluderii unei persoane de altă rasă/etnic/orientare sexuală sau a unei persoane care este diagnosticată cu HIV/SIDA/altă boală contagioasă sau care suferă de o boală psihică, posibilitatea acceptării unor astfel de persoane doar ca vizitatori în România, respectiv la posibilitatea acordării cetățeniei au fost excluși. Țara noastră a ratificat până în prezent toate instrumentele internaționale din domeniul drepturilor fundamentale ale omului (de exemplu, Directiva Uniunii Europene cu privire la discriminarea persoanelor la locul de muncă sau în ceea ce privește accesul la programele de formare profesională pe motive ce țin de confesiune religioasă, vârstă, dizabilitate sau orientare sexuală). La cealaltă extremă, itemul referitor la posibilitatea înrudirii prin căsătorie cu o persoană care face parte dintr-un grup minoritar a fost nuanțat prin înlocuirea dimensiunii referitoare la mariaj cu cea referitoare la familie (care include și familia de origine a unei persoane, nu doar cea pe care și-o poate constitui prin căsătoria liber consfințită la vârsta legală). Ceilalți trei itemi (referitori la posibilitățile ca o persoană dintr-un anumit grup minoritar să fie vecin, să lucreze în același domeniu ocupațional/aceeași instituție sau să facă parte din același club) au fost adaptați după cum urmează: „Ați accepta ca o persoană... (*participanților le-au fost indicate grupurile minoritare*) să vă fie vecin/coleg de muncă/prieten apropiat?”. În plus, avându-se în vedere populația- țintă, a fost adăugat itemul referitor la posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să fie coleg de an/grupă la facultate.

Pe de altă parte, situațiile în ceea ce privește contactul social cu persoane din diverse grupuri minoritare au fost ierarhizate cumulativ în funcție de frecvența așteptată și de posibilitatea apropiării din punct de vedere psihologic. Astfel, s-a considerat că, în comparație cu situația în care un student/masterand este coleg de an/grupă la facultate cu o persoană care face parte dintr-un anumit grup minoritar, simpla vecinătate se asociază cu o probabilitate mai scăzută a contactului social, intimității și căldurii în relația cu o astfel de persoană. Tot așa, s-a pornit de la premisa că, la rândul ei, situația în care un student/masterand este coleg de an/grupă cu o persoană care aparține unui grup minoritar implică un nivel mai scăzut al

contactului social apropiat, comparativ cu situația în care un student/masterand este coleg la locul de muncă cu o astfel de persoană. Ordonarea posibilităților în ceea ce privește contactul social cu membrii diverselor grupuri minoritare a continuat până la situația în care astfel de persoane fac parte din familie. Pentru fiecare dintre studenții și masteranzii care au participat la prezentul studiu, indicele distanței sociale față de persoanele care fac parte dintr-un anumit grup minoritar a fost calculat prin numărarea posibilităților de contact social respinse (variație posibilă: 0–5). Valoarea minimă a indicelui distanței sociale semnifică o atitudine foarte favorabilă, deschiderea, apropierea și toleranța față de persoanele dintr-un anumit grup minoritar, în timp ce valoarea maximă o atitudine foarte negativă, indiferența sau respingerea. Așadar, demersul pe care l-am realizat a valorificat simultan principiile conceptuale și metodologice pe care sunt fundamentate scala pentru evaluarea distanței sociale (E. S. Bogardus), respectiv scala ierarhică sau cumulativă (L. Guttman).

Scala ierarhică a cunoscut o perfecționare notabilă prin modelul de construcție propus de către sociologul american L. Guttman (1944, 1950). Acesta și-a focalizat atenția pe exigențele referitoare la unidimensionalitatea unei serii de itemi cumulativă prin care se urmărește măsurarea opiniei/atitudinii față de o entitate psihosocială sau culturală. În mai multe articole, Guttman a pus la punct o tehnică de validare a unei scale ierarhice denumită analiza scalogramei. Acest tip de analiză pornește de la premisa că, atunci când, prin natura lor, variabilele măsurate cu o scală sunt cumulative (de exemplu, o anumită capacitate cognitivă, distanța socială față de membrii unui anumit grup etnic, social sau cultural sau o anumită dispoziție atitudinală), itemii scalei trebuie să permită descrierea caracteristicii vizate într-un mod cumulativ (Maggino, 2014). Analiza scalogramei testează dacă și în ce măsură distribuția scorurilor observate pentru un ansamblu de itemi care au la bază scalarea ierarhică se îndepărtează de combinația ideală care reprezintă modelul scalabilității perfecte.

L. Guttman nu a elaborat o scală propriu-zisă (care să operaționalizeze un anumit domeniu al universului psihosocial, etnic sau cultural), ci s-a preocupat de condițiile pe care un set de itemi trebuie să le îndeplinească pentru a alcătui o scală ierarhică. Analiza scalogramei are un caracter formal, poate fi aplicată unei palete largi de date calitative și are ca principal scop identificarea unei singure dimensiuni în ansamblul datelor observate, respectiv ordonarea subiecților investigați de-a lungul dimensiunii. Matricea (scalograma) ideală a răspunsurilor pe care subiecții le elaborează pentru un set de itemi proiectați după principiul cumulativității corespunde scalabilității perfecte. Convențional, răspunsurile care sunt incompatibile cu modelul teoretic sunt denumite erori (Guttman, 1944). Să luăm exemplul scalei ierarhice cu cinci itemi care, în prezentul studiu, a fost completată de către studenții și masteranzii din România, respectiv Republica Moldova. Exemplul este limitat la șase subiecți care au fost solicitați să indice dacă ar accepta ca o persoană cu

orientare homosexuală să le fie vecin, coleg de an/grupă, coleg de muncă, prieten apropiat sau, chiar mai mult, să facă parte din propria lor familie. Pentru un subiect, acceptarea posibilității ca o persoană lesbiană/*gay* să fie membru al propriei sale familii implică acceptarea tuturor celorlalte patru posibilități în ceea ce privește contactul social cu o astfel de persoană. Tot așa, dacă un subiect acceptă posibilitatea ca o persoană cu orientare homosexuală să-i fie cel mult prieten, ne putem aștepta să nu o accepte și pe cea a apartenenței la propria sa familie, în schimb să accepte ca o persoană din comunitatea LGBT să-i fie coleg de muncă, coleg de an/grupă sau vecin. La polul opus (nefavorabil), în ceea ce privește distanța socială față de o persoană lesbiană/*gay*, un subiect care acceptă ca o astfel de persoană să-i fie doar vecin nu ar trebui să accepte niciuna dintre celelalte patru posibilități în ceea ce privește contactul social. Cu alte cuvinte, răspunsul DA doar pentru itemul referitor la posibilitatea ca o persoană cu orientare homosexuală să-i fie vecin implică răspunsul NU pentru toți ceilalți itemi referitori la posibilitățile deschiderii față de o astfel de persoană și ale unui contact social din ce în ce mai apropiat. *In extremis*, un subiect care respinge orice contact social cu o persoană care are orientare homosexuală nu ar trebui să răspundă favorabil la niciunul dintre itemii scalei. Tabelul nr. 1 prezintă matricea ideală (perfect scalabilă) a răspunsurilor pe care subiecții din exemplul la care ne referim ar putea să le aleagă la cei cinci itemi ai scalei pentru măsurarea distanței sociale față de o persoană cu orientare homosexuală. Matricea nu evidențiază nicio eroare (răspuns nevalid).

Tabelul nr. 1

Exemplu de matrice ideală a răspunsurilor la o scală ierarhică cu cinci itemi

Ați accepta ca o persoană cu orientare homosexuală	Să vă fie vecin	Să vă fie coleg de an/grupă	Să vă fie coleg de muncă	Să vă fie prieten apropiat	Să facă parte din familia dvs.
Subiect 1 (scor total = 0)	0	0	0	0	0
Subiect 2 (scor total = 1)	1	0	0	0	0
Subiect 3 (scor total = 2)	1	1	0	0	0
Subiect 4 (scor total = 3)	1	1	1	0	0
Subiect 5 (scor total = 4)	1	1	1	1	0
Subiect 6 (scor total = 5)	1	1	1	1	1

Notă: CR = 1.00

Tabelul nr. 2 include o matrice a răspunsurilor la scala pentru măsurarea distanței sociale față de o persoană lesbiană/*gay*, în care se evidențiază cinci erori. De exemplu, subiectul 2 se remarcă prin două erori deoarece a respins posibilitatea ca o persoană cu orientare homosexuală să-i fie vecin și pe cea de a-i fi coleg de an/grupă la facultate, în schimb a acceptat posibilitățile de a-i fi coleg de muncă sau, mai mult, prieten apropiat.

Tabelul nr. 2

Exemplu de matrice a răspunsurilor care include cinci erori

Ați accepta ca o persoană cu orientare homosexuală	<i>Să vă fie vecin</i>	<i>Să vă fie coleg de an/grupă</i>	<i>Să vă fie coleg de muncă</i>	<i>Să vă fie prieten apropiat</i>	<i>Să facă parte din familia dvs.</i>
Subiect 1 (scor total = 3)	1	1	0	1	0
Subiect 2 (scor total = 2)	0	0	1	1	0
Subiect 3 (scor total = 2)	1	0	0	0	1
Subiect 4 (scor total = 3)	1	1	1	0	0
Subiect 5 (scor total = 2)	1	0	1	0	0
Subiect 6 (scor total = 0)	0	0	0	0	0

Notă: CR = 0.83

Raportul dintre modelul teoretic (ideal) și modelul empiric al răspunsurilor la itemii unei scale ierarhice poate fi exprimat cantitativ prin intermediul coeficientului reproductibilității (CR). Acest indicator corespunde proporției răspunsurilor previzibile care se evidențiază în ansamblul răspunsurilor pe care subiecții le-au elaborat. În plan practic, coeficientul reproductibilității poate fi utilizat pentru evaluarea validității interne a unei scale ierarhice deoarece exprimă măsura în care matricea răspunsurilor pe care subiecții le-au elaborat pentru un ansamblu de itemi corespunde matricei ideale a răspunsurilor (fără nicio eroare) pe care un cercetător le așteaptă la o scală ierarhică. Indicatorul referitor la CR poate fi calculat atât pentru fiecare subiect în parte, cât și pentru întregul eșantion de subiecți, respectiv pentru fiecare item în parte sau pentru întreaga scală. Pentru un subiect, CR exprimă măsura în care răspunsurile acestuia sunt scalabile, adică se conformează modelului teoretic. Formula de calcul a indicatorului CR este:

$$CR = 1 - \frac{E}{N \times k},$$

unde CR – coeficientul reproductibilității, E – numărul total al erorilor (răspunsuri care nu corespund matricii ideale), N – numărul total al subiecților și k – numărul itemilor scalei. Dacă unii itemi colectează prea multe erori, trebuie teoretic eliminați dintr-o scală căreia îi analizăm unidimensionalitatea. Atunci când, pentru ansamblul itemilor unei scale, numărul total al erorilor se apropie foarte mult de numărul total al răspunsurilor posibile, valoarea indicatorului CR este foarte apropiată de zero. Într-un astfel de caz, setul de itemi nu are aproape nimic de-a face cu modelul de scalare preconizat de către Guttman. La popul opus, valoarea maximă a coeficientului reproductibilității este egală cu 1.00 (situație în care matricea răspunsurilor pe care subiecții dintr-un eșantion le-au elaborat pentru itemii unei scale nu conține nicio eroare). Într-un astfel de caz care se întâlnește rar în practică, vorbim despre o scală

perfect ierarhică (a se revedea exemplul din Tabelul nr. 1). Pentru ca un set de itemi să poată fi evaluat ca având un nivel bun al scalabilității, numărul total al erorilor nu trebuie să depășească 10–15% din numărul posibil de răspunsuri (care este egal cu produsul dintre numărul subiecților dintr-un eșantion și numărul itemilor scalei ierarhice). Această proporție corespunde unui domeniu de valori ale coeficientului reproductibilității cuprins între 0.85 și 0.90 (Guttman, 1944). Atunci când $CR = 0.80-0.90$, putem vorbi despre o scală cvasiierarhică.

Pentru fiecare dintre participanții la prezentul studiu și grupurile minoritare pe care ne-am focalizat atenția a fost calculat numărul erorilor care au apărut în răspunsurile la scalele ierarhice pentru măsurarea distanței sociale. Apoi, pentru fiecare dintre grupurile minoritare a fost calculat numărul total al erorilor în vederea determinării valorilor coeficientului reproductibilității.

3. REZULTATE

3.1. REPRODUCTIBILITATEA SCALELOR PENTRU MĂSURAREA DISTANȚEI SOCIALE FAȚĂ DE DIVERSE GRUPURI MINORITARE

Pentru scalele ierarhice pe care studenții și masteranzii români, respectiv moldoveni le-au completat în vederea măsurării distanței sociale față de persoanele care fac parte din diverse grupuri minoritare, valorile coeficientului reproductibilității au fost bune sau excelente (Tabelul nr. 3). Acestea au fost cuprinse între 0.91 și 0.99 (participanții din România), respectiv între 0.95 și 0.99 (participanții din Republica Moldova).

Tabelul nr. 3

Valorile coeficientului reproductibilității pentru scalele administrate în vederea măsurării distanței sociale față de persoanele care fac parte din diverse grupuri minoritare

Scale pentru măsurarea distanței sociale față de:	ROMÂNIA		REPUBLICA MOLDOVA	
	Nr. total erori	CR	Nr. total erori	CR
1. persoane cu o altă origine rasială	12	0.98	10	0.97
2. persoane de altă etnie/naționalitate	6	0.99	8	0.98
3. persoane sectante	22	0.96	10	0.97
4. persoane cu antecedente penale	50	0.91	19	0.95
5. persoane cu orientare homosexuală	13	0.97	1	0.99
6. persoane consumatoare de droguri	32	0.94	5	0.98
7. persoane care suferă de o boală psihică	35	0.94	6	0.98
8. persoane cu orientare bisexuală	6	0.99	5	0.98
9. persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	15	0.97	4	0.99
10. persoane alcoolice	18	0.97	7	0.98
11. persoane transsexuale	7	0.98	6	0.98

3.2. DATE COMPARATIVE (ROMÂNIA)

Distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală a fost semnificativ mai ridicată decât cea față de persoanele cu altă origine rasială, respectiv distanța socială față de persoanele de altă etnie/naționalitate (Tabelul nr. 4). Pentru diferențele constatate, s-au calculat mărimile efectelor utilizându-se binecunoscuta formulă preconizată de către J. Cohen (1992): $d = 0.20$ – efect scăzut; $d = 0.50$ – efect moderat; $d = 0.80$ – efect ridicat. Pentru diferența dintre distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și cea față de persoanele cu altă origine rasială, mărimea efectului a fost moderată spre ridicată, iar pentru diferența dintre distanța socială față de persoanele lesbiene/gay și distanța socială față de persoanele de altă etnie/naționalitate, mărimea efectului a fost moderată. Totuși, dacă ținem cont de domeniul variației posibile (scorul scalat), distanța socială pe care studenții și masteranzii din România au evidențiat-o față de persoanele lesbiene/gay a tins spre zona intensității moderate.

Tabelul nr. 4

România: date comparative între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare

Variabile comparate	M	AS	t	p	dCohen
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu o altă origine rasială	1.75 0.58	2.00 1.11	7.16	< 0.001	0.67
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane de altă etnie/naționalitate	1.75 0.35	2.00 0.83	7.96	< 0.001	0.85
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane sectante	1.75 1.85	2.00 1.87	- 0.54	0.590	-
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu antecedente penale	1.75 2.77	2.00 1.88	- 5.54	< 0.001	0.52
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane consumatoare de droguri	1.75 3.53	2.00 1.85	- 9.25	< 0.001	0.92
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane care suferă de o boală psihică	1.75 2.47	2.00 2.11	- 3.10	0.002	0.35
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu orientare bisexuală	1.75 1.82	2.00 2.08	- 0.57	0.567	-
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	1.75 2.27	2.00 2.17	- 2.92	0.004	0.25
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane alcoolice	1.75 3.24	2.00 1.92	- 6.77	< 0.001	0.76
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane transsexuale	1.75 2.17	2.00 2.02	- 3.05	0.003	0.21

Notă: IDS – indicele distanței sociale

În schimb, în eșantionul de studenți și masteranzi români, distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală a fost semnificativ mai scăzută decât distanțele sociale față de persoanele cu antecedente penale, consumatorii de

droguri, persoanele care suferă de o boală psihică, HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă, alcoolici, respectiv transsexuali. Pentru diferențele dintre distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală, respectiv distanțele sociale față de consumatorii de droguri și alcoolici, mărimile efectelor au fost ridicate. Pentru diferența dintre distanța socială față de homosexuali și cea față de persoanele cu antecedente penale, mărimea efectului a fost moderată. Pentru diferențele dintre distanța socială față de homosexuali, respectiv distanțele sociale față de persoanele care suferă de o boală psihică, cele care sunt diagnosticate cu HIV/SIDA sau cu o altă boală contagioasă și persoanele transsexuale, mărimile efectelor au fost modeste sau scăzute.

Diferențele dintre distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală, respectiv distanțele sociale față de sectanți și persoanele bisexuale nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

Contactul cu o persoană care are orientare homosexuală a evidențiat efecte semnificative din punct de vedere statistic asupra indicelui distanței sociale față de persoanele care fac parte din comunitatea LGBT (Tabelul nr. 5). Astfel, comparativ cu studenții și masteranzii români care intraseră în contacte cu o femeie lesbiană sau cu un barbat *gay*, cei care au declarat că nu avuseseră niciun contact au obținut medii semnificativ mai ridicate pentru distanțele sociale față de persoanele cu orientare homosexuală (mărime a efectului moderată), bisexuali (mărime a efectului moderată spre ridicată), respectiv transsexuali (mărime a efectului moderată).

Tabelul nr. 5

România: comparații în funcție de contactul cu o persoană lesbiană/*gay*

Variabile dependente	Subșantioane comparate	M	AS	t	p	d _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Contact – DA ^a	1.07	1.68	- 3.38	0.001	0.60
	Contact – NU ^b	2.24	2.09			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Contact – DA	1.07	1.65	- 3.68	0.001	0.65
	Contact – NU	2.37	2.19			
IDS persoane transsexuale	Contact – DA	1.60	1.86	- 2.71	0.008	0.50
	Contact – NU	2.59	2.04			

Notă: ^a N = 51; ^b N = 69; IDS – indicele distanței sociale

De asemenea, prietenia/amiciția pe care studenții și masteranzii români o aveau cu o persoană lesbiană/*gay* a avut efecte semnificative (Tabelul nr. 6) asupra distanțelor sociale față de persoanele cu orientare homosexuală (mărime a efectului ridicată), persoanele bisexuale (mărime a efectului moderată spre ridicată), respectiv cele transsexuale (mărime a efectului modestă). Comparativ cu studenții și masteranzii care erau implicați într-o relație de prietenie/amiciție cu o femeie lesbiană sau cu un barbat *gay*, cei care nu aveau o astfel de relație au obținut medii semnificativ mai ridicate pentru distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT.

Tabelul nr. 6

România: comparații în funcție de relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>M</i>	<i>AS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.33	1.10	- 5.41	< 0.001	0.90
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.05	2.03			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.66	1.46	- 3.66	0.001	0.70
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.07	2.11			
IDS persoane transsexuale	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.90	1.64	- 3.75	0.001	0.35
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.44	2.00			

Notă: ^a N = 21; ^b N = 99; IDS – indicele distanței sociale

La rândul ei, orientarea pe axa conservatorism-liberalism din punctul de vedere al ideologiilor și stilului de viață a evidențiat efecte semnificative din punct de vedere statistic asupra mediilor pe care studenții și masteranzii români le-au obținut pentru distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT (Tabelul nr. 7). Astfel, comparativ cu respondenții care manifestau tendința de a se orienta spre conservatorism, cei care promovau liberalismul au raportat niveluri semnificativ mai scăzute ale distanței sociale față de femeile lesbiene sau bărbații gay (mărime a efectului moderată spre ridicată), persoanele bisexuale (mărime a efectului moderată spre ridicată), respectiv transsexuali (mărime a efectului moderată).

Tabelul nr. 7

România: date comparative în funcție de autoevaluarea pe axa conservatorism-liberalism

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>M</i>	<i>AS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Respondenți orientați spre conservatorism ^a	2.52	2.03	3.46	0.001	0.65
	Respondenți orientați spre liberalism ^b	1.27	1.85			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Respondenți orientați spre conservatorism	2.60	2.07	3.39	0.001	0.63
	Respondenți orientați spre liberalism	1.33	1.94			
IDS persoane transsexuale	Respondenți orientați spre conservatorism	2.82	1.92	2.86	0.005	0.53
	Respondenți orientați spre liberalism	1.77	1.99			

Notă: ^a N = 46; ^b N = 74; IDS – indicele distanței sociale

3.3. DATE COMPARATIVE (REPUBLICA MOLDOVA)

Luând în calcul domeniul variației posibile, distanța socială pe care studenții și masteranzii moldoveni au evidențiat-o față de persoanele cu orientare homosexuală a tins spre zona intensității ridicate. Totuși, în eșantionul de participanți din Republica Moldova, distanța socială față de femeile lesbiene și bărbații *gay* a fost semnificativ mai ridicată (Tabelul nr. 8) decât distanțele sociale față de persoanele cu o altă origine rasială (efect de mărime foarte ridicată) și persoanele de altă etnie/naționalitate (efect de mărime foarte ridicată), însă semnificativ mai scăzută decât distanțele sociale față de consumatorii de droguri (efect de mărime moderată spre ridicată) și alcoolici (efect de mărime modestă). Pentru ultimele două dintre grupurile minoritare la care ne-am referit, studenții și masteranzii moldoveni au evidențiat distanțe sociale ridicate.

Tabelul nr. 8

Republica Moldova: comparații între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare

Variabile comparate	M	AS	t	p	dCohen
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu o altă origine rasială	3.81 1.11	1.80 1.59	11.94	< 0.001	1.58
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane de altă etnie/naționalitate	3.81 0.82	1.80 1.41			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane sectante	3.81 3.81	1.80 1.75	0.001	0.999	-
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu antecedente penale	3.81 3.55	1.80 1.74			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane consumatoare de droguri	3.81 4.80	1.80 0.60	- 5.33	< 0.001	0.65
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane care suferă de o boală psihică	3.81 3.98	1.80 1.70			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane cu orientare bisexuală	3.81 3.50	1.80 2.02	1.73	0.087	-
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	3.81 3.97	1.80 1.68			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane alcoolice	3.81 4.38	1.80 1.23	- 2.52	0.014	0.37
IDS persoane cu orientare homosexuală vs IDS persoane transsexuale	3.81 3.93	1.80 1.65			

Notă: IDS – indicele distanței sociale

În schimb, diferențele dintre distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală, respectiv distanțele sociale față de sectanți, persoanele cu antecedente penale, cele care suferă de o boală psihică, bisexuali, respectiv persoanele diagnosticate cu HIV/SIDA sau cu o altă boală contagioasă nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

Pentru Republica Moldova, comparațiile în funcție de contactul, respectiv relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbian/*gay* nu au fost efectuate, deoarece au

existat discrepanțe foarte mari între subeșantioanele de participanți care au fost diferențiate în funcție de cele două variabile independente.

3.4. COMPARAȚII ÎNTRE ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

Atât pentru eșantionul de studenți și masteranzi din România, cât și pentru cel din Republica Moldova, valorile medii ale indicelui distanței sociale față de grupurile minoritare luate în considerare au fost ierarhizate descrescător (Tabelul nr. 9) în vederea analizei comparative. Pentru România, situația s-a prezentat după cum urmează:

- ✓ distanță socială moderată spre ridicată (IDS = 3.00-3.99): consumatori de droguri și persoane alcoolice;
- ✓ distanță socială moderată (IDS = 2.00-2.99): persoane cu antecedente penale, persoane care suferă de o boală psihică, persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă, respectiv transsexuali;
- ✓ distanță socială moderată spre scăzută (IDS = 1.00-1.99): sectanți, bisexuali și persoane cu orientare homosexuală;
- ✓ distanță socială scăzută (IDS = 0.00-0.99): persoane cu altă origine rasială și persoane de altă etnie/naționalitate.

Tabelul nr. 9

Valori medii pentru distanța socială față de persoanele din diverse grupuri minoritare

ROMÂNIA	Medii IDS	REPUBLICA MOLDOVA	Medii IDS
1. Persoane consumatoare de droguri	3.53	1. Persoane consumatoare de droguri	4.80
2. Persoane alcoolice	3.24	2. Persoane alcoolice	4.38
3. Persoane cu antecedente penale	2.77	3. Persoane care suferă de o boală psihică	3.98
4. Persoane care suferă de o boală psihică	2.47	4. Persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	3.97
5. Persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	2.27	5. Persoane transsexuale	3.93
6. Persoane transsexuale	2.17	6. Persoane sectante, persoane cu orientare homosexuală	3.81
7. Persoane sectante	1.85	7. Persoane cu antecedente penale	3.51
8. Persoane cu orientare bisexuală	1.82	8. Persoane cu orientare bisexuală	3.50
9. Persoane cu orientare homosexuală	1.75	9. Persoane cu o altă origine rasială	1.11
10. Persoane cu o altă origine rasială	0.58	10. Persoane de altă etnie/naționalitate	0.82
11. Persoane de altă etnie/naționalitate	0.35	-	-

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Pentru Republica Moldova, ierarhizarea mediilor indicelui distanței sociale a evidențiat următoarea situație:

✓ distanță socială ridicată (IDS = 4.00-5.00): consumatori de droguri și alcoolici;

✓ distanță socială moderată spre ridicată (IDS = 3.00-3.99): persoane diagnosticate cu o boală psihică, persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă, transsexuali, sectanți, persoane cu orientare homosexuală, persoane cu antecedente penale, respectiv bisexuali;

✓ distanță socială moderată spre scăzută (IDS = 1.00-1.99): persoane cu altă origine rasială;

✓ distanță socială scăzută (IDS = 0.00-0.99): persoane de altă etnie/naționalitate.

Se poate constata că, în comparație cu Republica Moldova, România s-a plasat mai jos în ceea ce privește distanțele sociale pe care studenții și masteranzii le-au evidențiat față de persoanele cu orientare homosexuală, bisexuali și transsexuali. De asemenea, în România, distanțele sociale față de persoanele cu orientare homosexuală și cele bisexuale au fost mai scăzute în comparație cu distanța socială față de persoanele transsexuale, în timp ce, în Republica Moldova, studenții și masteranzii au evidențiat o apropiere ceva mai mare față de bisexuali în comparație cu transsexuali și persoanele cu orientare homosexuală.

Pe de altă parte, în ambele țări, persoanele care fac parte din minoritățile sexuale par să fie mai mult tolerate în comparație cu persoanele alcoolice și consumatorii de droguri, cu o diferență mai accentuată pentru studenții și masteranzii din România. Totuși, în Republica Moldova, persoanele cu orientare homosexuală au fost aproape la fel de mult respinse precum persoanele care suferă de o boală psihică, HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă, respectiv transsexuali.

Comparativ cu studenții și masteranzii din România, cei din Republica Moldova au evidențiat pentru toate grupurile minoritare pe care le-am avut în vedere distanțe sociale semnificativ mai ridicate (Tabelul nr. 10).

Tabelul nr. 10

Date comparative pentru distanța socială față de persoane din diverse grupuri minoritare

Variabile dependente	Eșantioane studenți	M	AS	t	p
IDS persoane cu o altă origine rasială	România	0.58	1.11	- 2.57	0.011
	Republica Moldova	1.11	1.59		
IDS persoane de altă etnie/naționalitate	România	0.35	0.83	- 2.66	0.009
	Republica Moldova	0.82	1.41		
IDS persoane sectante	România	1.85	1.87	- 7.40	< 0.001
	Republica Moldova	3.81	1.75		

Tabelul 10 (continuare)

Variabile dependente	Eșantioane studenți	M	AS	t	p
IDS persoane cu antecedente penale	România	2.77	1.88	- 2.93	0.004
	Republica Moldova	3.55	1.74		
IDS persoane cu orientare homosexuală	România	1.75	2.00	- 7.39	< 0.001
	Republica Moldova	3.81	1.80		
IDS persoane consumatoare de droguri	România	3.53	1.85	- 6.94	< 0.001
	Republica Moldova	4.80	0.60		
IDS persoane care suferă de o boală psihică	România	2.47	2.11	- 5.58	< 0.001
	Republica Moldova	3.98	1.70		
IDS persoane cu orientare bisexuală	România	1.82	2.08	- 5.63	< 0.001
	Republica Moldova	3.50	2.02		
IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	România	2.27	2.17	- 6.21	< 0.001
	Republica Moldova	3.97	1.68		
IDS persoane alcoolice	România	3.24	1.92	- 5.12	< 0.001
	Republica Moldova	4.38	1.23		
IDS persoane transsexuale	România	2.17	2.02	- 6.73	< 0.001
	Republica Moldova	3.93	1.65		

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Cele mai consistente diferențe s-au înregistrat pentru persoanele cu orientare homosexuală ($d_{\text{Cohen}} = 1.07$), transsexuali ($d_{\text{Cohen}} = 0.93$) și sectanți ($d_{\text{Cohen}} = 1.07$). Efecte de mărime ridicată au fost constatate și pentru persoanele cu orientare bisexuală ($d_{\text{Cohen}} = 0.81$), consumatorii de droguri ($d_{\text{Cohen}} = 0.85$), persoanele diagnosticate cu HIV/SIDA sau cu o altă boală contagioasă ($d_{\text{Cohen}} = 0.85$), respectiv cele care suferă de o boală psihică ($d_{\text{Cohen}} = 0.77$). În schimb, pentru grupul minoritar reprezentat de alcoolici, mărimea efectului a fost moderată spre ridicată ($d_{\text{Cohen}} = 0.68$), în timp ce, pentru persoanele cu o altă origine rasială ($d_{\text{Cohen}} = 0.40$), cele de altă etnie/naționalitate ($d_{\text{Cohen}} = 0.43$), respectiv persoanele cu antecedente penale ($d_{\text{Cohen}} = 0.43$), mărimile efectelor au fost moderate.

Comparativ cu eșantionul de studenți și masteranzi din România, cel din Republica Moldova a evidențiat o amploare mai ridicată a prejudecăților și a stereotipurilor față de persoanele cu orientare homosexuală (Tabelul nr. 11). Acest rezultat este în acord cu datele obținute cu privire la distanța socială (a se revedea Tabelul nr. 10). Cele mai consistente diferențe s-au înregistrat pentru prejudecățile și stereotipurile potrivit cărora persoanele cu orientare homosexuală sunt periculoase ca profesori sau lideri, deoarece sunt predispuse spre coruperea sexuală a copiilor și

tinerilor ($h_{\text{Cohen}} = 0.47$), iar homosexualitatea este o corupție socială care poate cauza prăbușirea civilizației umane ($h_{\text{Cohen}} = 0.36$). Pentru prima dintre aceste două diferențe, mărimea efectului (calculată cu formula preconizată de către J. Cohen) a fost moderată, iar pentru a doua ceva mai scăzută.

Tabelul nr. 11

Date comparative (România–Republica Moldova):
stereotipuri și prejudecăți despre persoanele cu orientare homosexuală

Itemi	Frecvență (%) răspunsuri DA		$Z_{\text{proportii}}$	p
	România	Republica Moldova		
Homosexualii se comportă precum persoanele de sex opus	53.3	37.5	2.19	0.028
Homosexualii au impulsuri și dorințe sexuale neobișnuit de puternice	43.3	57.5	- 1.96	0.048
Homosexualii se tem de relațiile cu persoanele de sex opus	43.3	60.0	- 2.31	0.020
Persoanele cu orientare homosexuală sunt ușor de recunoscut datorită înfățișării și comportamentului	50.8	71.3	- 2.88	0.003
Homosexualii sunt periculoși ca profesori sau lideri, deoarece urmăresc să corupă sexual copii și tineri	28.3	68.8	- 5.64	$p < 0.001$
Homosexualii tind să-și corupă colegi de muncă din punct de vedere sexual	18.3	45.0	- 4.07	$p < 0.001$
Homosexualitatea este o corupție socială care poate cauza prăbușirea civilizației umane	36.7	67.5	- 4.26	$p < 0.001$
Unei persoane cu orientare homosexuală NU ar trebui să i se permită să lucreze ca:				
a) oficial în Guvern (ex: ministru)	38.3	42.5	- 0.59	0.555
b) medic	26.7	48.8	- 3.19	0.001
c) învățător, profesor, instructor	36.7	48.8	- 1.70	0.089
d) judecător	34.2	42.5	- 1.18	0.254
e) asistent social, consilier școlar	44.2	45.0	- 0.11	0.912
f) kinetoterapeut, maseur	32.5	48.8	- 2.31	0.020
Unei persoane cu orientare homosexuală i s-ar potrivi cel mai bine ocupații, precum: <i>hair-stylist</i> , <i>make-up artist</i> , creator de modă, florar, artist etc.	56.7	75.0	- 2.64	0.008

Alte diferențe (în defavoarea participanților din Republica Moldova) s-au evidențiat pentru prejudecățile și stereotipurile potrivit cărora: a) persoanele cu orientare homosexuală tind să-și corupă sexual colegii de muncă ($h_{\text{Cohen}} = 0.28$); b) persoanele cu orientare homosexuală sunt ușor de recunoscut datorită înfățișării și comportamentului ($h_{\text{Cohen}} = 0.27$); c) unei persoane cu orientare homosexuală nu

ar trebui să i se permită să lucreze ca medic ($h_{\text{Cohen}} = 0.24$); d) unei persoane cu orientare homosexuală i s-ar potrivi cel mai bine ocupații precum *hair-stylist*, *make-up artist*, creator de modă sau florar ($h_{\text{Cohen}} = 0.24$); e) persoanele cu orientare homosexuală se tem de relațiile cu parteneri de sex opus ($h_{\text{Cohen}} = 0.19$); f) unei persoane cu orientare homosexuală nu ar trebui să i se permită să lucreze ca kinetoterapeut sau maseur ($h_{\text{Cohen}} = 0.18$); g) persoanele cu orientare homosexuală au impulsuri și dorințe sexuale neobișnuit de puternice ($h_{\text{Cohen}} = 0.16$). Totuși, pentru toate aceste diferențe, mărimile efectelor au fost modeste sau scăzute.

Pentru prejudecata potrivit căreia femeile lesbiene și bărbații *gay* se comportă precum persoanele de sex opus, s-a evidențiat o amploare mai ridicată în rândul studenților și al masteranzilor din România, însă mărimea efectului a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.17$). Pentru restul itemilor incluși în chestionarul prin care s-au urmărit prejudecățile și stereotipurile față de persoanele cu orientare homosexuală, diferențele dintre eșantioanele formate din studenți și masteranzi din România, respectiv Republica Moldova, nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

4. IMPLICAȚII PRACTICE

Atât România, cât și Republica Moldova sunt foste țări comuniste în care regimurile totalitare ce au promovat legislații prohibitive, creștinismul ortodox majoritar, conservatorismul social marcat de valori care au pus accentul pe învățăturile religioase, rolurile tradiționale de gen și familie, precum și tranzițiile îndelungate marcate de numeroase tensiuni sociale și politice pot justifica parțial eșecul încercărilor de promovare (inclusiv în domeniul recunoașterii și al combaterii discriminării diverselor grupuri minoritare) a eticilor și practicilor progresiste prin instrumente legale și educative.

Comunitatea LGBT este adesea stigmatizată, marginalizată și se confruntă cu homofobie, transfobie, discriminare și teama de respingere din partea familiilor, rudelor, prietenilor, colegilor de muncă și a societății în general. Din aceste motive, multe dintre persoanele lesbiene/*gay*, bisexuale, transgen sau transsexuale întâmpină dificultăți majore în a împărtăși membrilor familiei, prietenilor sau colegilor de muncă acest aspect foarte intim al vieții lor private. Imaginile deformate, stereotipizate și negative asupra persoanelor care fac parte din comunitatea LGBT (adesea promovate în mass-media), prejudecățile împotriva acestora, discriminarea și violența rămân încă probleme sensibile la nivel internațional, inclusiv în România.

Într-un raport publicat în anul 2011, Comisarul pentru Drepturile Omului, Thomas Hammarberg, recomanda autorităților din statele membre ale Consiliului Europei să adopte o poziție publică fermă împotriva încălcării drepturilor persoanelor LGBT și să promoveze respectul față de problemele referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen, de exemplu prin educația continuă pentru drepturile omului și prin campanii de conștientizare și sensibilizare a opiniei publice. Pentru

proiectarea și implementarea intervențiilor care să conducă în mod real la diminuarea discriminării și a excluderii, este necesară o radiografie atentă a factorilor (sociali, culturali, legali și politici) care contribuie la menținerea prejudecăților și, în general, a atitudinilor negative față de persoanele care fac parte din comunitatea LGBT. Studiul pe care l-am realizat răspunde cerinței la care ne-am referit.

5. LIMITE ȘI DIRECȚII PENTRU CONTINUAREA STUDIULUI

Una dintre limitele prezentului studiu este numărul relativ modest de participanți din ambele țări, mai ales din Republica Moldova. De asemenea, distribuția eșantioanelor în funcție de sexul participanților a fost dezechilibrată, din nou mai ales pentru eșantionul din Republica Moldova (în care au predominat participanții de sex feminin). În plus, pentru țara vecină, bazinul din care participanții au fost recrutați (și anume studenți și masteranzi de la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți) face parte dintr-o regiune în care influențele politice și culturale din partea Federației Ruse se resimt încă mai pregnant decât în alte părți ale Republicii Moldova, cum ar fi capitala. Din aceste motive, în viitoarele studii ne propunem să utilizăm eșantioane mult mai extinse ca volum și mai eterogene în ceea ce privește caracteristicile socio-demografice, mai ales rezidența participanților.

Primit în redacție la: 06.04.2022

BIBLIOGRAFIE

1. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, *Answers to Your Questions About Transgender Individuals and Gender Identity*, 2006. Document disponibil online pe <http://www.apa.org/topics/transgender.html>.
2. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, *Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients*, *American Psychologist*, **67**, 1, 2012, p. 10–42.
3. BESNARD, P., *Distanță socială*, în BOUDON, R., BESNARD, P., CHERKAOUI, M., LÉCUYER, B.P. (Coord.), *Dicționar de sociologie* (trad.), București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 91.
4. BOGARDUS, E.S., *Measuring social distance*, *Journal of Applied Sociology*, **9**, 1, 1925, p. 299–308.
5. BOGARDUS, E.S., *A social distance scale*, *Sociology & Social Research*, **17**, 1933, p. 265–271.
6. BOGARDUS, E.S., *Measurement of personal-group relations*, *Sociometry*, **10**, 4, 1947, p. 306–311.
7. BULBOACĂ, G., *Percepția și atitudinea românilor față de homosexualitate: dovezi empirice*, în RUSNAC, S., ROBU, E. (Editori), *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a XI-a. Chișinău, 3–4 decembrie 2020*, Chișinău, Tipografia „Print-Caro”, 2021, p. 76–96.
8. BULBOACĂ, G., BRICEAG, S., ROBU, V., *Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților români: o abordare structurală*, în BRICEAG, S. (Coord.), *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective. Materialele Conferinței Științifice Internaționale Bălți, Ediția a II-a, 22 octombrie 2021, Bălți, Centrul Editorial Universitar*, 2021, p. 65–77.
9. CHELCEA, S., *Atitudinile etnice ale românilor*, în *Personalitate și societate în tranziție. Studii de psihologie socială*, București, Societatea „Știință și Tehnică” S.A., 1994, p. 227–240.

10. CHELCEA, S., *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, București, Editura Economică, 2001.
11. COHEN, J., *A power primer*, Psychological Bulletin, **112**, 1, 1992, p. 155–159.
12. COUNCIL OF EUROPE, *Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in Europe* (2nd ed.), Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2011. Raport disponibil online pe <https://rm.coe.int>.
13. FILIPESCU, I., *Prejudecată*, în ZAMFIR, C., VLĂSCLEANU, L. (Coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel, 1993, p. 448.
14. GAINOR, K.A., *Including transgender issues in lesbian, gay and bisexual psychology: Implications for clinical practice and training*, în GREENE, B., CROOM, G.L. (Eds.), *Psychological Perspectives on Lesbian and Gay Issues* (Vol. 5 – Education, Research, and Practice in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgendered Psychology: A Resource Manual), Thousand Oaks, CA, Sage, 2000, p. 131–160.
15. GHEORGHE, N., *Stereotip*, în ZAMFIR, C., VLĂSCLEANU, L. (Coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel, 1993, p. 613–614.
16. GUTTMAN, L., *A basis for scaling qualitative data*, American Sociological Review, **9**, 2, 1944, p. 139–150.
17. GUTTMAN, L., *The basis for scalogram analysis*, în STOUFFER, S. A., GUTTMAN, L., SUCHMAN, E.A., LAZARSFELD, P.F., STAR, S.A., CLAUSEN, J.A. (Eds.), *Measurement and Prediction* (Studies in Social Psychology in World War II, Vol. 4), Princeton, NJ, Princeton University Press, 1950, p. 60–90.
18. HEREK, G. M. *The psychology of sexual prejudice*, Current Directions in Psychological Science, **9**, 1, 2000, p. 19–22.
19. HEREK, G.M., *Gender gaps in public opinion about lesbians and gay men*, Public Opinion Quarterly, **66**, 1, 2002, p. 40–66.
20. HEREK, G.M., CAPITANIO, J.P., “Some of my best friends”: *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals’ attitudes toward gay men and lesbians*, Personality and Social Psychology Bulletin, **22**, 4, 1996, p. 412–424.
21. HEREK, G.M., GLUNT, E.K., *Interpersonal contact and heterosexuals’ attitudes toward gay men: Results from a national survey*, Journal of Sex Research, **30**, 3, 1993, p. 239–244.
22. HODGETTS, D., STOLTE, O., *Social distance*, în TEO, T. (Ed.), *Encyclopedia of Critical Psychology*, Springer, New York, NY, 2014, p. 1780–1781.
23. KELLEY, J., *Attitudes towards homosexuality in 29 nations*, Australian Social Monitor, **4**, 1, 2001, p. 15–22.
24. KIRKUP, K., *The origins of gender identity and gender expression in Anglo-American legal discourse*, University of Toronto Law Journal, **68**, 1, 2018, p. 80–117.
25. MAGGINO, F., *Guttman scale*, în MICHALOS, A.C. (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*, Dordrecht, Springer, 2014. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1218.
26. RENZETTI, C.M., EDLESON, J.L. (Eds.), *Encyclopedia of Interpersonal Violence* (Vol. 1), Thousand Oaks, CA, Sage, 2008.
27. ROBU, V., *Distanța socială față de persoanele de alte rase în rândul studenților români*, Psihologie, Revistă Științifico-Practică, **4**, 2011, p. 24–37.
28. STAATS, G.R., *Stereotype content and social distance: Changing views of homosexuality*, Journal of Homosexuality, **4**, 1, 1978, p. 15–27.
29. VOICU, O., CASH, J., COJOCARIU, V., *Biserică și Stat în Republica Moldova*, Chișinău, Fundația Soroș-Moldova, Centrul pentru Inovare Publică și CBS-AXA, 2016. Raport disponibil online pe <https://www.soros.md>.
30. WORTHEN, M.G.F., TANZILLI, A., CARISTO, C., LINGIARDI, V., *Social contact, social distancing, and attitudes toward LGT individuals: A cross-cultural study of college students in the United States, Italy, and Spain*, Journal of Homosexuality, **66**, 13, 2019, p. 1882–1908.

REZUMAT

Prezenta lucrare sumarizează rezultatele unui studiu exploratoriu care-și focalizează atenția pe distanța socială față de persoanele LGBT prin comparație cu alte grupuri minoritare. 120 de studenți din România și 80 de studenți din Republica Moldova au completat un instrument inspirat de *Scala Distanței Sociale* (E. S. Bogardus), respectiv o scală (14 itemi) pentru măsurarea stereotipurilor și a prejudecăților despre persoanele cu orientare homosexuală. Comparativ cu participanții din România, cei din Republica Moldova au evidențiat o distanță socială semnificativ mai ridicată față de persoanele homosexuale, bisexuale sau transsexuale. Atât pentru România, cât și pentru Republica Moldova, participanții au evidențiat o distanță socială mai mare față de persoanele cu orientare homosexuală decât față de persoanele cu altă origine rasială sau cele de altă etnie. În schimb, în ambele țări, distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală a fost mai mică decât distanța socială față de consumatorii de droguri și cea față de alcoolici. Pentru România, contactul sau prietenia cu o persoană lesbiană/*gay* și orientarea spre ideologia liberală au avut efecte semnificative asupra distanței sociale față de persoanele LGBT. De asemenea, între participanții din cele două țări, s-au înregistrat unele diferențe în ceea ce privește frecvența stereotipurilor și a prejudecăților despre persoanele cu orientare homosexuală.